

SJÖKVARTERET

Verksamhetsplan 2024

Stiftelsen Sjökvarteret i Mariehamn skapar förutsättningarna för att traditionella verksamheter som relaterar till det maritima kulturarvet ska kunna leva vidare. Dessa verksamheter, såsom traditionellt båtbygge, segelsömnad och smide, är inte särskilt lukrativa. Sjökvarteret erbjuder en plattform där de här hantverken kan leva vidare utan omöjliga ekonomiska krav. Syftet med verksamheten är att bevara och främja åländska traditioner och kultur inom olika områden förknippade med kust- och sjöliv, båt- och skeppsbyggeri och annat hantverk samt presentera och göra detta tillgängligt för allmänheten.

Kärnverksamhet

Stiftelsen egen kärnverksamhet är ett båtbyggarmuseum där olika traditionella båtbyggen presenteras, vilka verktyg som använts och hur. Materialet som presenteras omfattar allt från fotografier på båtar, både färdiga och under konstruktion, ritningar, båtmodeller och en halv spant i skala 1:1 samt båtar av kulturhistoriskt värde. Vid sidan om båtbyggarmuseet får besökare ströva fritt eller boka guidningar på området som består av varvsområdet, sjöviste, hamn, ateljéer, verkstäder och arbetsrum, två museer och tre hantverksaffärer samt en restaurang. De verksamma i området tar gärna emot gäster och berättar om sin verksamhet för besökarna. Sjökvarteret förvaltar och underhåller samt möjliggör verksamheter i området för bland annat följande byggnader; de båda båtbyggarghallarna, servicehuset, restaurangen, motormuseet, båken, masthugget, smedjan, skyddsrummet och båtbyggarmuseet. I december 2021 tilldelades de nordiska klinkerbåts- traditionerna en plats i Unescos världsarvslista gällande värnandet av det immateriella kulturarvet.

Utställningen i båtbyggarmuseet förnyas inför säsongen 2024, det är ett projekt som påbörjades 2022. Utställningen har inte underhållits alls sedan museet öppnades 1998 och är därför i stort behov av uppdatering till dagens nivå. Utställningen görs mer intressant för barn och unga, samtidigt som information om de gamla skutorna och båtbyggandet ska vara korrekt och lättillgänglig. Idag går det inte att ta sig in i eller runt i museet med rullstol, rullator eller ens med barnvagn och ifall medel beviljas, kommer golvet att åtgärdas inom 2024 enligt önskemål från Handikappföreningens tillgänglighetsgrupps gjorda besök hösten 2022. På samma vis kommer även belysningen i museet att förnyas, även den enligt Handikappföreningens tillgänglighetsgrupps rekommendation.

En annan del av Sjökvarterets verksamhet är hamnen och sjövistet. I sjövistet finns båthus och båtplatser för traditionella träskutor. Sjövistet är en presentation av det levande åländska maritima kulturarvet med traditionella träbåtar och sjöbodas. I Sjöviste hyr stiftelsen ut båtplatser för traditionella träbåtar och de som har båtplats har också erbjudits vinterförvaring i mån av möjlighet.

Sjövistet är hemmahamn för segelsumpen Jehu som ägs av Ålands Skötbåtsförening som också har andra allmogebåtar, evenemang och ungdomsverksamhet på området.

Hamnen är gästhamn med upp till 18 gästplatser, i första hand för träskutor och traditionella träbåtar. Under år 2023 blev Sjökvarterets hamn Sällehamn i Håll Skärgården Ren r.f.

För Sjökvarterets barnklubb Sjöbjörnarna ordnas i regel fyra evenemang om året. På evenemangen får Sjöbjörnarna lära sig om sjö- och båtliv, hållbarhet och hushållning. Under 2024 ska Sjöbjörnarna, ifall intresse finns, bland annat segla traditionell åländsk storbåt, lära sig knopar och traditionsenliga lekar, göra hållbart julpynt samt ha en skräpplockarkampanj.

Verksamheten i Sjökvarteret förutsätter ett tätt och fungerande samarbete mellan alla organisationer, enskilda företagare och privatpersoner som är verksamma på området. Sjökvarterets enda anställda, VD:n, är spindeln i nätet och ser till att allting fungerar. VD sköter intern och extern kommunikation, underhåll och reparationsarbeten (i mån av möjlighet, mer omfattande arbeten görs av entreprenörer), ekonomin, städning, guidningar, hamnen och museerna. VD jobbar 80 % av heltid. Sommarpersonal anställs i mån av möjlighet.

Aktörer på området

Sjökvarterets hamn är hemmahamn för galeasen Albanus, Alanta och M/S Sunnan II byggd 1906. Albanus byggdes på det ställe där Sjökvarteret nu finns och sjösattes 1988. Albanus verksamhet är huvudsakligen inriktad på ungdomar. Sunnan erbjuder dagskryssningar till bland annat Kastelholm.

För tillfället byggs galeasen Emelia. Alanta sjösattes den 24.7.2021 och är nu seglingsklar men lite små arbeten kvarstår ännu. Emelia beräknas sjösättas år 2025. Alanta byggs av en förening och Emelia av en stiftelse. Båda organisationerna har sina verkstäder och kontorsutrymmen i Sjökvarteret och Sjökvarteret upprätthåller en maskinhall där alla nödvändiga maskiner för båtbygge finns. Maskinhallen nyttjas också av enskilda båtbyggare och hantverkare på området mot ersättning. Sjökvarteret sponsrar fortsättningsvis användningen av varvshallen samt upplåter markområde för byggandet av Emelia.

Skutbyggena skulle inte kunna förverkligas utan Sjökvarteret. Sjökvarteret skapar förutsättningarna för att dylika kulturgärningar kan förverkligas. Det traditionella båt- och skutbygget hålls levande och kunskapen förs vidare tack vare projekt som Alanta och Emelia. För ålänningarna är det en stolthet att båtbyggartraditionerna hålls vid liv medan byggena är en sevärdhet och genuin upplevelse för besökare.

Utöver skutorna finns tre båtbyggare, två silversmeder, en segelmakare, två byggnadsentreprenörer i traditionsenlig stil och en yogastudio på området. Det finns ca tio kommersiella verksamheter. Det mångreligiösa Sjöfararkapellet sköts av en ideell förening liksom Motormuséet som har många besökare årligen samt Östra smedjan. Smedjan nyttjas av både professionella smeder och amatörsmeder. Sjöbodarna i Sjöviste brukas av privatpersoner.

Besökare

Sjökvarteret besöks varje år av både ålänningar och turister. Mariehamnare tycker om att ta en promenad genom kvarteret, medan turisterna fascinerats av båtbyggarmuseet, båtbyggarna och den allmänt fina stämningen i kvarteret.

På Skördefesten i september uppgick besökarantalet till cirka 6 000. Uppskattningsvis uppgår besökarantalet till uppskattningsvis 60 000 per år. Den mest intensiva perioden är under sommarhalvåret, men Sjökvarteret är öppet för allmänheten sju dagar i veckan året runt. Museerna är öppna varje dag under högsäsong, men under vinterhalvåret har de kortare öppettider.

Evenemang

Varje år är Sjökvarteret värd för en rad kulturevenemang. Kulturevenemangen arrangeras av andra aktörer i samarbete med Sjökvarteret, såsom Skördefesten, enskilda konserter och andra små evenemang. Tjärmarknaden, Skördefesten och Julmarknaden Åland Glimrar med bland annat åländskt hantverk och lokalproducerad mat arrangeras av Sjökvarteret. Hösten 2023 deltog Sjökvarteret i Nordic Tar Event. Åter är det den speciella stämningen i Sjökvarteret som lockar både försäljare och besökare. En flytande bastumässa planeras under skördefesten 2024 och en fortsättning av traditionen midsommarkonstnärstång kommer att fortsätta. Under planering finns också vinterevenemang.

Sjökvarteret söker intresserade som kan arrangera Sjödagar-liknande evenemang inför sommaren 2024 och/eller 2025.

Området mellan SALT och Båken

Båken bjuds ut för caféverksamhet eller liknande inför säsongen 2024.

Målsättning 2024

Sjökvarteret är en av Åland mest besökta platser och marknadsförs globalt på www.visitaland.com som "En av tio platser du inte får missa". Ålands Handikappförbund har på inbjudan av Sjökvarteret gjort besök med tillgänglighetsgruppen på området. Det framkom många angelägna tillgänglighetsåtgärder som behöver vidtas. Att tillgänglighetsanpassa Sjökvarteret är en av de största utmaningarna rent ekonomiskt men det är en uppgift som behöver göras snarast. Var femte person har en funktionsnedsättning och ett inkluderande och tillgängligt samhälle är ett bättre samhälle för alla! När servicepunkter blir tillgängliga för alla ökar besökarna och omsättningen kan växa.

Underhållet på byggnader och infrastruktur har kraftigt släpat efter. Det har märkbart försämrats förutsättningarna för verksamheterna på området och Sjökvarterets attraktionskraft. Den viktigaste målsättningen för 2024 är att skapa och delvis återskapa fungerande infrastruktur och arbetsstrukturer samt förbättra attraktionskraften genom att öka tillgängligheten och genomföra nödvändiga underhållsarbeten.

Stiftelsen Sjökvarteret har flertalet gånger anhållit om att VA-verken skulle överta ansvaret för utbyggnad, underhåll och drift av stamledningar för vatten och avlopp inom Sjökvarterets tomt eftersom det i längden är ohållbart att själv ha ansvaret för ett så omfattande ledningsnät i marken. På grund av att avloppspumparna med jämna mellanrum går sönder pga för stor belastning vilket medfört orimligt stora kostnader för Sjökvarteret så har

servicehuset varit öppet enbart för aktörer som saknar egen toalett samt betalande hamngäster då kapaciteten helt enkelt inte räcker till som det är nu.

Utställningen i båtbyggarmuseet förnyas med hjälp av projektmedel och slätt trägolv läggs in. Belysningen förnyas.

Kajen utanför Sjövistet har, på grund av isens påverkan, rört på sig och detta behöver åtgärdas för att undvika att bryggan helt lossar. Elstolpar installeras som kan användas mot ersättning för till exempel läns-pumpar och batteriladdning. Träbåtarna behöver ofta pumpas då de sjösätts och många av dem drivs med elmotorer som behöver laddas någon gång per säsong. Idag är all el i Sjövistet privat.

Båtbyggarmuseets byggnad fasadrenoveras med målning samt utbyte av skadat virke, nytt tak läggs på byggnaden och stuprören byts ut.

Restaurangens byggnad fasadrenoveras med målning samt utbyte av skadat virke, nytt tak läggs på byggnaden och stuprören byts ut.

Låskistorna på samtliga byggnader byts ut på grund av säkerhetsåtgärderna.

En värmepump installeras i omklädningsrummet på varvshallens övervåning. Luftvärmepumpen är ett energisnålare och miljövänligare alternativ till de eldrivna elementen som värmer upp omklädningsrummet idag.

I kontorsbyggnaden samt i segelsömnadsloftet i befolkningsskyddet installeras luft/luftpump som både sänker uppvärmningskostnaderna på vintern men även gör arbetsklimatet hanterbart under sommarsäsongen.

Samtliga ovanstående åtgärder genererar fler besök i Sjökvarteret och gör att ekonomin på sikt förstärks, förutsättningarna för olika verksamheter förbättras och trivseln ökar.

Ekonomi

Sjökvarterets stora utmaningar är ekonomi och kontinuitet. På grund av bristande arbetsstrukturer på grund av täta personalbyten haltar ekonomin och det har lett till att det inte funnits utrymme varken tidsmässigt eller ekonomiskt att utföra nödvändigt underhåll. Ekonomi och kontinuitet hänger alltså ihop. Med hjälp av tydliga rutiner och arbetsstrukturer förbättras också ekonomin. Sjökvarterets enda anställda, VD'n, har en befattning på 80 %. En av de stora orsakerna till att personalomsättningen varit hög, är att tiden inte räcker till för allt som behöver göras för att verksamheten ska fungera optimalt. Den största orsaken är dock att ekonomin saknas för allt som behöver förbättras på området, vilket gör att uppdraget blir tungrott.

I dagsläget klarar sig inte Sjökvarteret på inkomsterna från hyror och försäljning även om försäljningen markant ökat. Stiftelsen behöver fortsätta ansöka om projektbidrag och verksamhetsbidrag kontinuerligt under året för att ekonomin ska gå runt.

Ett större avloppshaveri sommaren/hösten 2022 samt ett till avloppshaveri sommaren 2023 gjorde dock tyvärr att likviditeten kraftigt försämrades.

Under 2024 jobbar Sjökvarteret vidare för att detaljplanen på området ska utökas med 1 000 m². En utökad byggrätt i form av enkel stadsplaneändring möjliggör utbyggnad.

Hållbarhet

Sjökvarteret utarbetar en hållbarhetsstrategi 2024.

Hållbarhetstänket kring ekologiska frågor har genomsyrat Sjökvarterets verksamhet i över 20 år. De traditionella verksamheter som försiggår i Sjökvarteret är ofta hållbara av sin natur. De stora förbättringarna som måste göras berör uppvärmning och föråldrad armatur. All el som levereras till Sjökvarteret är gröncertifierad.

När det kommer till social och ekonomisk hållbarhet är utmaningarna större och för dessa områden måste en långsiktig strategi utarbetas.